

különben megrontaná az „isteni“ mű szigorú szimmetriáját.

Itt már nemcsak költőre, hanem a nyelv és forma ötvöző művészeire is szükség van. A legtöbb Dante-fordító visszariadt a nehézség elől. Hiszen a nagy amerikai költő, Longfellow is csak a rímtelen jambusos fordításra vállalkozott. Annál nagyobb dicsősége Szász Károlynak, hogy a terzinát megtartotta. De neki igen gyakran bő vagy szűk e forma köpenye. Ilyenkor aztán lenyes, vagy told — néha egy fél sort is. Csak Babitsnak sikerült a mesterien kezelt magyar terzinát hozzászabni a dantei tartalomhoz. Nála henyé kitoldások nem sértenek, sőt forma és értelem annyira együvé forrnak, hogy például nem egyszer az enjambement csak arra szolgál, hogy aláhúzzon egy-egy fontos, kiemelendő szót, mely rímbe szökött.

Terzinájának simulékonyságát Babits egyrészt a sor feszteleőbb, színesebb ritmusának köszönheti. Szász Károly tiszta jambizálásával szemben ugyanis a Vörösmarty jambusát fejleszté tovább szinte olaszos szabadságúvá. Másrészt oly tömörítő erővel bíró mondatfüzések, oly verselési műhelytitkok is segítik, melyek egyenest az ő költői nyelvének a jelességei.

Babits Mihály a *Paradicsom* előszavában dicséri a magyar nyelv arany poharát, akárcsak nagy forma-művészeink szavát hallanók, — a Kazinczyét, — mikor annyi gonddal ötvözte remekbe az első igazi magyar szonettet. S valóban, a *Paradicsom*ban a kifejezés plasztikájával szemben már az isteni mosolyt és fényt s a kineses lelki gazdagságot kifejezni tudó nyelv zenéjének kell előtérbe lépnie. S Babits Mihály a hangfestés minden árnyalatának, a legfinomabb muzsika minden modulálációjának mestere. Jogos büszkeséggel tölti el, hogy „bármily más nyelven lehetetlen lett volna ezt a feladatot — még így is, — megoldani“.

Fordításában a tudós, a költő és az ötvöző-művész nyujtanak egymásnak kezét. Az új magyar Dante befecsejése irodalmi esemény: vele egy újabb, diadalmas állomásához érkezett el a magyar műfordítás, méltó büszkeségére szerzőjének s őszinte nagy öröme a magyar költő-művészet minden tudós értőjének és lelkes barátjának.

Kastner Jenő.

Angol irodalmi újdonságok. Az irodalmilag is számottevő angol íróknak, akik természetesen ugyancsak különböznek a tollat csupán pénzvágyból forgató emberektől, nem valami rózsás a helyzetük, mert egész sereg vetélytárral kell megküzdeniök. Ilyen például a mozgófénykép. Igen sokan, akik azelőtt, ha nem is mindig jó könyveket, de mégis csak olvastak, most megelégszenek, ha a vásznon láthatnak egy-egy népszerű regényt vagy valami hasonló dolgot, mert hiszen ez minimális szellemi megerőltetés mellett maximális élvezetet nyújt számukra. Azonkívül a nagyközönség (mert hiszen nem az a kizsákmít, jó irodalmi ízlésű ember számít itt, hanem a szélesebb, középszerű tömeg) léprement azoknak a féltudományos munkáknak, amelyek elárasztják a könyvesboltok kirakatait. A nagyközönség meg van győződve róla, hogy ha megvásárolja ezeket a műveket, amelyek állítólag korunk „legnagyobb gondolkozói-
nak“ agyából pattantak ki, marandó értéket meríthet belőlük, míg a regényeket, ha egyszer elolvasta, a tűzbe dobjhatja. Ennek a felfogásnak aztán az az eredménye, hogy az eladott regények kilencvenöt százalékát nyilvános és kölcsönkönyvtárak vásárolják meg, a fennmaradó öt pedig azokból kerül ki, akiket angolul úgy hívnak, hogy „best sellers“: legjobb vevők. Volt idő, amikor legnagyobb számban a legjobb könyvek forogtak közkezen. Így volt ez Walter Scott és Charles Dickens idejében, de a mi szerencsétlen századunkban a közönség a háború előtt a Marie Corelli-eket, Hall Caine-eket, Not Gould-okat, Charles Garviceket kedvelte, most pedig az Ethel M. Dell-ekért, meg A. S. M. Hutchinson-okért rajong. Azt mondják, hogy Hutchinson, akinek a munkáit száz-ezrével adják el, több mint ötvenezer fontot kapott „If Winter Comes“ (Ha megjön a tél) című könyvéért, pedig a stílus legelemibb követelményeivel sincs tisztában s a nyelve majdnem érthetetlen. Ezzel ellentétben Hudson-nek, aki egyike az angol nyelv legkiválóbb mestereinek, szerény nyugdíjat kellett juttatni, hogy éhen ne haljon. Szegény Hudson mégis meghalt s minthogy a baj sohasem jár egyedül, Hutchinson nemrég kiadta legújabb munkáját, a „This Freedom“ (Ez a szabadság) címűt.

Az utóbbi két évben az önéletrajzok akkora áradata lepte el a könyvpiacot, aminőt eddig még nem tapasztaltunk. Manapság mindenki meg akarja írni az élettörténetét: tábornokok és zsoldalányok, tenger-nagyk és fogorvosok, miniszterek feleségei, komornyikok, írók, követe-k, ismeretlen költők és hírhedt nők stb.; a naiv publikum pedig, szenzációs leleplezéseket remélve bennük, mohón vásárolja őket.

Sokat beszéltek mostanában Lloyd George emlékiratairól. Megsúghatom a titkot, bajosan fognak ezek megjelenni! Mi is történt csak? Berryék, a „walesi mágus“ politikai barátai, felajánlottak neki majdnem százezer fontot, ha megírja emlékiratait. Lloyd George el is fogadta az ajánlatot. Mikor azonban köztudomásúvá lett a dolog, az újságok — lehet, hogy féltékenységből — erősen tiltakoztak az ellen a hallatlan dolog ellen, hogy Nagybritannia miniszterelnöke pénzét csináljon hivatalos titkaiból. Akarva, nem akarva, Lloyd Georgenak hátrálót kellett fuvatnia s kijelentette, hogy jótékony célra fogja a pénzt adni. Azóta azonban szó sincs az emlékiratokról, mert hiszen más dolog a saját zsebére, mint jótékony célra dolgozni.

Ha azokról a nehézségekről beszélünk, amelyekkel az angol íróknak meg kell küzdeniök, nem szabad szem elől téveszteni azt sem, hogy az Egyesült-Államok is elárasztják termékeikkel az angol könyvpiacot. Csak nemrég jelent meg Waldo Frank „The New America“ (Az új Amerika) című munkája, mely amellett, hogy kissé újságregényizű, nagyon ragyogó és mulattató részleteket tartalmaz. Joseph Antony „The Gang“-je megrázó képét adja a new-yorki szegény néposztály helyzetének. Gibbs „The House of Mohun“-ja (Mohuni háza) pedig erős kritikát gyakorol az Egyesült-Államokban ma is fennálló nevelési rendszer felett. John dos Passos „Three Soldiers“ (Három katona) című műve a fiatal amerikai katonáknak a hadse-regben tett tapasztalatait tárgyalja s kisül, hogy azokat a visszásságo-kat, amelyekkel a „militarista“ államokot megvádolták, fokozott mértékben megtaláljuk az Egyesült-Államokban, a demokratizmus hazájában, ahol a tényleges katonák bánás-módja az önkéntesekkel felülmúlja

mindazt a sok rosszat, amit valaha a poroszoknak vetettek szemére.

Sinclair Lewis „Bobbitt“-jében hű képét adja az amerikai életnek a központi államokban. A mindennapi életet rajzolja, de nyelve annyira telve van amerikai kifejezésekkel, hogy a kiadó jónak látta mindjárt egy szótárt is csatolni a kötet végére.

Ezek a könyvek mind nagyon érdekesek, csupa erkölcsfestő korregények, de úgy mutatják be az amerikai életet, hogy az olvasónak elveszik minden kedvét attól, hogy Amerikába menjen. Kenneth L. Rogers egy könyve pedig a bevándorlási kérdéssel foglalkozik és hazáját Észak Európa népei számára akarja fenntartani.

Mint egyik legutóbb megjelent amerikai könyvet, megemlíthetjük Joseph Hergesheimer „Cytherea“-ját, melynek főhőse egy derék családapa és jó férj, akit meglehetősen idős korban lep meg egy ellenállhatatlan szenvedély. Leheletszerű finomsággal megírt munka ez, mely ritka az amerikai könyveknél s különösen a Kubában lejátszódó jelenetek vannak megragadó bájjal ecsetelve. Hergesheimer kétségtelenül a legkiválóbb amerikai írók közé tartozik.

De térjünk vissza az angol irodalomra. Hugh Walpole nagyon szép munkát produkált „The Cathedral“ című művével. A regény tárgya a „Barchester Towers“-re emlékeztet, de Walpole igazi művész, míg Trollope csak mesterember volt, aki sohasem tudott akkora költői erővel írni, mint Walpole. A személyek mit sem számítanak ebben a regényben, mindent a székesegyház dominál, elejétől végig csak ezt látjuk, hatalmasan, méltóságteljesen, amint eldönti a hozzá hűtlenné vált kis világ sorsát, amelynek szolgálatában áll. Igazán beesületére válik ez a mű szerzőjének.

Ugyanezt szeretnők mondani Robert Hitchens „December Love“-járól (Decemberi szerelem) is, mert ez az író is könnyed, vonzó nyelven ír; de a hatvanas évek felé járó lady zenilis szeretkezése nem igen tudja érdeklődésünket lekötöni.

Az ember nem is tudja, hogy mi esoda rossz szellem inspirálja néha az írókat, akik egyébként jó izléssel rendelkeznek s termékeny képzelő-

erővel vannak megáldva. Arnold Bennett pl. legutóbbi regényében a legteljesebb pornográfia terén mozog. Azt lehetne mondani, hogy Paul Marguerite befolyása alá került, aki meggyalázta ragyogó költői tollát, mikor megírta a „La Garconne“-t. Talán engedmény akar ez lenni a közönség eltévedt izlésének? Marguerite ezen regénye számtalan kiadást ért el, pedig mily méltatlan ez a munka az író tehetségéhez! Természetes, hogy már magyarra is sietve lefordították!

Nagyon nehéz lenne sok fantáziát felfedezni a „Genevra's money“ (Genevra pénze) című regényben, de ha E. V. Lucasnak nincs is sok mondanivalója, azt, amit mond, nagyszerűen mondja el. Nem is lehet őt nagyobb dicsérettel illetni, mint ha azt mondjuk, hogy ő Charles Lamb modern megtestesítője. Lucas művében megtalálható az „Élija“ minden bája, s prózája oly élvezetes, mint valami finom óbor aromája.

D. B. W. Lewis nem rendelkezik Lucas finomságával, de viszont sokkal temperamentumosabb humorista. Nagyszerű iróniával dolgozik s különösen a paródiában kiváló. Idézzük kóstolónak balkáni költeményét, amelynek a „Shznphy pn Behzzsl“ címet adja. Szentimentális szerelmi éneknek nevezi ezt a verset, amelynek magyar fordítása a következő volna:

*„Előre, hőseim!
Mély hó fekszik a Kbzchlzyon,
Ordít a farkas a Zvncsban.
Megyek menyasszonyt szerezni!
A rokonai rongyos kutyák,
Édesapja milyen disznó!
Majd kitépek bandzsral szemét!
Shznply!
Összevagdalom a testét
És a nagynénje hullájával
Megetetem a varjakat!
Bzncs!
Harapjatok a hasába!
A Kbzchlzy mély havában,
Ordít a farkas a Zvncsban,
Gschzzslc! kn slv tkchy pkrrzmly!
Hurrá!*

Ne felejtsük el, hogy hasonló költeményeket nagyon szívesen hallgatnak és komolyan vettek a háború alatt. Minden szép volt, ami egy szövetséges nemzetbeli író tollából került ki.

Azt hisszük, hogy a jelenlegi an-

gol humoristák közül legkiválóbb az, aki nemrég mondott búcsút Angliának. George Birminghamról van szó, aki „Hannay kanonok“ név alatt ír s most a budapesti angol követség teljesít szolgálatot. Azok, akiknek valami bánatuk van, nem találhatnak jobb orvosságot reá, mint a „General John Regan“-t vagy a „Spanisch Gold“-ot; akik pedig azíránt érdeklődnek, hogy mily komoly, munkás élet folyik Irlandban (Hannay írországi és igazi hazafi), olvassák el a „Hyacinth“-ot. George Birmingham legutolsó, még Angliában írott könyve a „The Great Grandmother“ című munka, amelyben szeretett Connaught-járól beszél az ő tréfás modorában. Írlandi szíve bizonyára meleg rokonszenvet fog érezni a magyarok iránt is.

George Birmingham eltávozott, de viszont jött helyette más. A. E. Housman, huszonhat évi hallgatás után, újabb verskötetet adott ki, amelyet már, sajnos, „Last Poems“-nek (Utolsó költeményeknek) titulál. Huszonhat év! Minden megváltozott azóta, kivéve a költőt, aki fiatal és friss maradt s akinek a versei megtartották mindazt a bájta, amelyhez előző költeményei révén szokva voltunk. Housman nem sokat ír, de amikor ír, mindig jól ír. Könyve irodalmi szempontból egyike az év legnagyobb eseményeinek.

Nem fejezhetjük be ezt a meglehetősen vázlatos áttekintést anélkül, hogy egypár szót ne szóljunk még H. St. J. Philby „The Heart of Arabia“ (Arabia szíve) című könyvéről. Nem olyan remekmű ez, mint Doughty „Arabia Felix“-e, de olyan munka, amelyet érdeklődéssel olvassunk. Philby jóbarátságban volt Ibn Saud-dal, a vahnábiták törzsfőnökével és nagyon eleven képet ad alattvalóinak életéről és szokásairól. Sok jellemző anekdotát mond el magáról a törzsfőről is, amelyek élesen megvilágítják ennek gondolkozását. „Hogy lehet az — mondja egyebek közt az öreg —, hogy önök, angolok, annyira megnehezítik a válást? Ha nálunk egy nő már nem tetszik, nagyon könnyen megszabadulunk tőle. Mindössze ki kell mondani ezt a szót, hogy ‚tallik, tallik, tallik‘ s a dolog el van intézve. Hetvenöt feleségem volt eddig, de még korántsem akarok ennél a számnál megállani.“

Torday Emil.